

het instituut niet in opspraak brengen en vroeg ontslag 'om gezondheidsredenen'; dat werd hem verleend.

Tenslotte de activiteit van het Driemanschap van de Nederlandse Unie.

In het concept voor deel 4 van mijn werk waren de oprichting en de eerste activiteiten van de Nederlandse Unie uitgebreid beschreven en daarbij had ik onderstreept dat in het beleid van het Driemanschap, met name in het begin, elementen van aanpassing aan het Derde Rijk onmiskenbaar aanwezig waren. Alle hoofdstukken van dat deel had ik, zoals al vermeld, aan Einthoven, Linthorst Homan en de Quay voorgelegd – ik wilde dat zij datgene wat ik over de Nederlandse Unie geschreven had, in het geheel van deel 4 zouden kunnen beoordelen. Over wat vervolgens hunnerzijds ondernomen is, heeft Martin van Amerongen in het nummer van *Vrij Nederland* van 22 oktober 1983 het nodige gepubliceerd (zulks op grond van hem in handen gespeelde kopieën van stukken uit het persoonlijke archief van de Quay). Het volgende bleek. In april '72 had het Driemanschap de laatste concept-hoofdstukken ontvangen – begin mei pleegde het spoedoverleg in Utrecht. Vervolgens nam de Quay ex-premier Beel in de arm; Beel stelde zich in verbinding met de directeur-generaal voor de wetenschappen, dr. A. J. Piekaar, en kreeg van deze te horen dat bij publikaties van het instituut de auteur steeds het laatste woord had. Dus wendde Einthoven zich tot jhr. mr. M. L. de Brauw, minister zonder portefeuille, belast met de aangelegenheden van het wetenschapsbeleid en het wetenschappelijk onderwijs, en drong er bij deze op aan, mij onmiddellijk van mijn opdracht te ontheffen (dat deed Einthoven mij ook weten). In augustus sprak de Quay met de pas opgetreden nieuwe minister-president, mr. B. W. Biesheuvel, en met de minister van Onderwijs en Wetenschappen, mr. C. van Veen – opnieuw werd door het op censuur beluste Driemanschap de vraag aan de orde gesteld of de regering geen mogelijkheid had om de verschijning van deel 4 tegen te houden.¹ Van Veen betoogde dat hij geen enkele verantwoordelijkheid droeg voor de inhoud. Dat deelde hij ook in een gesprek ten departemente, waarbij ik niet aanwezig was, aan het bestuur van het instituut mee. Vervolgens stelde hij de zaak in de ministerraad aan de orde en na de daar gevoerde discussie deed hij de Quay weten:

¹ Op eenzelfde censuur werd eind '87 en begin '88 aangedrongen door een deel van diegenen die kennis hadden genomen van de uitgelekte concept-tekst van de paragraaf 'Oorlogsmisdrijven' van hoofdstuk 7 van deel 12.